

TREI

Cum să fii
un tată bun
pentru fiica ta

ALAIN BRACONNIER

Traducere din franceză de Liliana Urian

Cuprins

Introducere	9
I Cine ești tu, tată? Cine ești tu, fata mea?	17
<i>Ce povestesc femeile despre tatăl lor</i>	18
„A fost mereu lângă mine“: tatăl ideal	18
„Când eram mică, mi-era frică de el...“:	
tații autoritari	25
„Acasă, se purta ca un adolescent...“:	
tații amici	28
„În afară de el, nu mai există nimic!“:	
tații egocentriци	30
„De fapt, nu era niciodată prezent“:	
tații inaccesibili	33
„Îmi amintesc că țipa tot timpul...“:	
tații colerici	34
„Din punct de vedere material, nu mi-a lipsit niciodată nimic...“:	
tații „bancheri“	36
„Într-o zi, l-am văzut plângând...“:	
tații depresivi	37
Un caz special:	
„Tatăl meu, eroul...“	40

<i>Cum își iubesc fiicele tații</i>	41
„Tatăl meu contează pentru mine!“: fiicele care se simt bine în pielea lor	41
„Niciodată fără Tati“: dependentele	43
„Liniștește-mă...“: anxioasele	47
„Dacă aş îndrăzni...“: timidele	51
„Te iubesc, te părăsesc“: provocatoarele	53
„Nu vreau să cresc mare“: eternele fetițe.....	57
Să dictezi în locul tatălui: amazoanele	58
II O poveste de dragoste de-a lungul timpului	61
<i>La ce visează fetițele?</i>	62
Primul bărbat pentru care contezi.....	63
Primul bărbat care contează.....	71
<i>Iubirea oedipiană și urmările ei</i>	75
Fiica adorată	76
Privirea unui tată o construiește pe fiica lui	78
Rolul favorabil sau defavorabil al mamei	80
Depășirea crizei	82
Cum să-ți protejezi fiica fără s-o sufoci.....	84
<i>Ce așteaptă o adolescentă de la tatăl ei?</i>	87
„Devin o femeie...“	88
Nevoia de respect	90
Frica de a nu fi respinsă.....	93
Pentru a se dezvolta, o adolescentă trebuie să-și vadă tatăl respectându-i mama	96
Dorința de recunoaștere.....	99
Un model de identificare	105
Cum să găsești distanța potrivită.....	109
<i>Femeile și tatăl lor</i>	111
Cum să fim mândri unul de celălalt	112
O permanentă susținere	114
Cum să poți iubi un bărbat diferit.....	116
Cum să te poți desprinde de imaginea tatălui	117

III De la cuvinte regretabile

la răni dureroase	121
<i>O suferință paradoxală:</i>	
<i>tații care iubesc prea mult</i>	122
O dragoste care sufocă	122
Un sentiment de omnipotență indus	123
<i>Legături dureroase,</i>	
<i>dar comprehensibile</i>	126
Tatăl absent	126
Tatăl „etern“	127
Când el nu vrea să cedeze	131
<i>Legăturile care sunt sursă de nevroză</i>	133
Prea marea presiune psihică a tatălui	133
Triangulațiile nefericite	141
Un caz special:	
rolul tatălui în viața fiicei anorexice.....	147
<i>Comportamentele paterne care</i>	
<i>pot duce la nebunie</i>	149
Pe marginea prăpastiei.....	150
De la incestual la incestuos	152
Recunoașterea maltratării	156

IV Fericită și nefericită în dragoste.....159

<i>Să nu știi să iubești</i>	
<i>și nici măcar să seduci un bărbat</i>	160
O întâlnire imposibilă.....	162
În spatele unui zid de timiditate,	
amenințarea incestului	164
Absența tatălui poate	
perturba relația cu bărbații	167
O curiozitate insașiabilă	169
Tatăl de suflet	170
<i>Consecințele situației unui tată</i>	
<i>care nu e niciodată mulțumit</i>	171
Căsătoria cu un bărbat pe care îl ocrotești.....	172
Alegerea unui bărbat mai în vârstă.....	173
Relația cu tatăl nu e mereu în cauză	173

V O viață pentru a-și vorbi	175
<i>Fiecare fiică are secretele ei,</i>	
<i>fiecare tată are misterele lui</i>	175
Posibilitatea de a-i vorbi propriului tată	177
Dorința de a-i vorbi propriului tată	179
Aceeași emoție, două limbaje.....	180
Ceea ce evităm să spunem.....	183
<i>Dificultatea dialogului</i>	186
De ce taților le e frică de fiica lor.....	187
De ce fetelor le e frică de tatăl lor.....	191
<i>A se înțelege mai bine,</i>	
<i>a se cunoaște mai bine,</i>	
<i>a comunica mai bine</i>	194
Cum să-ți înțelegi fiica	196
Cum să-ți înțelegi tatăl.....	216
<i>Să-ți înțelegi tatăl înseamnă</i>	
<i>să-i înțelegi pe bărbați, și invers</i>	232
VI Cum era ieri și ce va fi mâine: viitorul fiicelor	235
<i>Freud și fiicele lui</i>	237
Mathilde, nesupusa	238
Sophie: o scumpete de fetiță	242
Anna, moștenitoarea.....	245
<i>Mic caleidoscop contemporan</i>	248
Tați divorțați și tați vitregi.....	251
Crescută doar de tată	255
Tați și bunici.....	257
<i>Tați de azi, fiice de mâine</i>	258
Concluzii	263
Note și referințe bibliografice	267
Mulțumiri	275

Introducere

Un tată poate uneori să-și iubească prea mult fiica? Destinul de femeie al fiecărei fete depinde de relația pe care o are cu tatăl ei. Această relație îi va consolida întreaga existență atunci când, din fetiță, ea va deveni adolescentă, apoi femeie, iubită sau soție.

A înțelege relația pe care o fată o are cu tatăl ei înseamnă a înțelege rolul pe care acesta îl joacă în formarea ei ca tânără și, apoi, ca femeie. Amprenta lăsată este pozitivă atunci când fiicele se simt încurajate de dorința taților și de nevoia ca aceștia să fie mândri de ele: mândria este un stimulent nemaipomenit, fără egal pentru viața profesională, familială și amoroasă, și fetele au nevoie să fie motivate de dorința paternă, cu condiția ca aceasta să nu fie una superficială sau egoistă. Dar această amprentă poate fi și una negativă atunci când, de exemplu, există prea multă iubire sau când relația a lăsat o rană adâncă.

În ziua de azi, numeroase femei așteaptă de la un bărbat ca el să fie la înălțimea tatălui lor, dar să nu aibă defectele acestuia, ci să le trezească admirația și, în același

timp, să știe să le dea afecțiunea pe care n-au primit-o îndeajuns sau deloc. Oare faptul că așteptările legate de „tatăl ideal” nu le-au fost satisfăcute să fie motivul pentru care ele continuă uneori să-l caute mult timp? Oare pentru că vor un bărbat care să aibă toate calitățile tatălui lor, unele fete nu găesc „perla rară” care ar putea să se ocupe de ele și să le ajute să se realizeze în viața lor de femei?

Toți tații au un rol determinant în destinul fiicelor lor, și asta se adevărește încă din primele zile, din primele luni de viață. Așadar, cum trebuie ei să se comporte pentru a elibera fetei lor acest pașaport de feminitate de care ea va avea atâta nevoie mai târziu pentru a-și edifica viața de femeie? Ce trebuie ei să facă și ce trebuie să nu facă pentru ca fiica lor, crescând mare, să poată fi fericită alături de ei, datorită lor, și nu împotriva lor? Bineînțeles, nu putem rezuma povestea unei femei la relația pe care o are cu tatăl ei, dar câte satisfacții și insatisfacții feminine pot fi totuși analizate în cadrul ei, dacă ne dăm osteneala să ne gândim la acest lucru!

Rolul și funcția taților nu mai sunt aceleași ca acum cincizeci de ani. Locul pe care îl ocupă sau pe care ar trebui să-l ocupe lângă fiica lor, încă din primii ani de viață ai acesteia, s-a schimbat considerabil. S-a trecut de la un model patriarhal, inaccesibil, la un model paternal cu care o fiică poate direct să se identifice, cu condiția ca acest lucru să merite efortul. Și, inevitabil, relația între un tată și fiica lui s-a modificat din această cauză. Astăzi, un tată participă afectiv și concret la formarea fiicei lui încă din primele ei luni de viață; toate studiile pe această temă confirmă acest lucru. Ce transformare în doar câteva decenii! Astăzi, mai mult decât ieri, fetele se pot identifica cu tatăl lor în toate domeniile vieții: în viața școlară, în

modul lor de viață, în independența pe care o au, în viața afectivă și amoroasă, în reușita socială. Așteptările lor în privința tatălui s-au schimbat dintr-o dată în mod profund. Care sunt ele? Cum se manifestă și ce semnifică în realitate? Se știe că relația dintre o mamă și fiica ei este marcată de ambivalență, că relația dintre un tată și fiul lui este dominată de complicitate și rivalitate și că între o mamă și fiul ei predomină dragostea și nevoia de distanțare. Dar între un tată și fiica lui ce există de fapt? Cum poate fi calificată această legătură și cum pot fi explicate principalele dificultăți întâlnite în epoca noastră? Chiar dacă este diferită pentru fiecare fiică în parte, inclusiv în cadrul aceleiași familii, cred că povestea care îl leagă pe un tată de fiica lui are la bază lucruri nerostite, rezultat a unei pudori la fel de puternice ca și sentimentele trăite, dar și a furiei și decepțiilor acumulate de-a lungul timpului. Este și cazul fetelor care conștientizează faptul că tatăl lor nu s-a detașat suficient de propria lui copilărie și continuă să proiecteze asupra tuturor femeilor, inclusiv asupra fiicei lor, imaginea propriei lui mame.

* * *

Caterina de Medici, mamă a trei regi ai Franței*, își dărează energia, forța de caracter și gustul pentru putere descendenței ei paterne, care a făcut din Florența, în epoca tatălui său, Lorenzo al II-lea, și în cea a bunicului său, Lorenzo Magnificul, centrul Europei? Dacă e să judec după

* Caterina de Medici, devenită regină a Franței prin mariajul cu Henric al II-lea (1547), a guvernat Franța, după moartea acestuia (1599), ca regină-mamă în timpul domniei celor trei fii ai ei: Francisc II, Carol al IX-lea și Henric al III-lea. (N. t.)

experiența mea profesională, amprenta pe care o lasă un tată asupra fiicei lui nu e rezervată doar regilor și prințeselor. Să ne întoarcem la tinerele femei de astăzi. Cum să nu considerăm că relația cu tatăl lor le-a marcat, într-o anumită privință, existența? Să luăm cazul lui Anaïs. Această tânără femeie modernă, căreia îi place independența, nu este mulțumită de relația ei de cuplu. Ea spune că ar vrea să se simtă iubită, liberă, susținută și „impresionată”. Să-l luăm acum pe tatăl lui Anaïs. Ca mulți bărbați din generația lui, era un tată autoritar, uneori coleric, dar care își iubea copiii; un bărbat distant, dar care reușise pe plan social; un bărbat foarte implicat, de asemenea, în viața lui extrafamilială, fie ea profesională sau extraconjugală. Când era mică, lui Anaïs i-ar fi plăcut ca tatăl ei să fie mai prezent, să-i vorbească mai des, să se intereseze mai mult de ea. Ar fi vrut să simtă că ea era totul pentru el, dar tatăl ei nu era genul de bărbat care să-și arate sentimentele. Ajunsă la vârsta maturității, această femeie de treizeci de ani, inteligentă și debordând de energie, dorește, desigur, ca multe dintre contemporanele ei, ca soțul să o ajute, să împartă cu ea bucuriile și dificultățile cotidiene, să nu o decepționeze tot timpul, dar ea dorește, de asemenea, mai mult decât atât, să poată regăsi în relația cu el unele sentimente pe care i le-a trezit tatăl ei. Acest „tip de tată” a suscitât la fiica lui un amestec de furie, admirație și pudoare.

Totul se schimbă o dată cu înaintarea în vârstă, iar fetele sunt probabil mai conștiente de acest lucru decât tații lor. Adeseori, aceștia din urmă nu suportă să vadă că fiica lor a crescut, le e greu să o descopere femeie în brațele unui alt bărbat, să audă cum îi cere sfatul altuia, să o vadă acceptând altă autoritate decât a lor. Chiar dacă se estompează cu timpul, această dorință de întâlnire,

această căutare a tatălui nu se epuizează niciodată. În definitiv, fiicele și tații nu sunt „chiar atât” de diferiți, dar sunt suficient de mult încât să încerce, uneori timp îndelungat, să-și vorbească și să se întâlnească. Într-un film foarte frumos, *Pe heleșteul auriu (On Golden Pond)*, recompensat cu trei premii Oscar, Jane și Henry Fonda joacă rolul unei fiice și al unui tată care fac bilanțul uimitoarei lor relații. În timp ce stau amândoi pe marginea unui lac, Chelsea (Jane Fonda) își dă seama că i-a lipsit comunicarea cu tatăl său și dragostea pe care o aștepta de la el. Norman (Henry Fonda), un om mândru și de o ironie uneori corozivă, descoperă și el toate greșelile pe care le-a făcut neînțelegând ce voia fiica lui de la el. Această fiică și tatăl ei se confruntă atunci cu intensitatea unei afecțiuni pe care absența comunicării și distanța aparentă dintre ei n-o lăsau să se întrevadă. Fiicele și tații au nevoie de o viață întreagă ca să se întâlnească? Într-o zi, am întrebat-o în glumă pe o prietenă, care se plângea de egoismul masculin, până la ce vârstă l-a iubit pe tatăl ei. Ea mi-a răspuns cu umor: „Până la doi ani, când am descoperit că era bărbat!” Apoi, devenind deodată serioasă, a adăugat pe un ton confidențial: „Cred că tata a fost mereu bărbatul cel mai important din viața mea. Mi-ar plăcea să i-o spun într-o bună zi, dar cu o condiție: să-și facă timp să mă asculte, să nu se simtă vexat dacă îi fac reproșuri și să renunțe la tonul paternalist care m-a enervat atât de des, ca și cum aș fi tot o fetiță!”

* * *

Femeile care mi-au vorbit îndelung despre tatăl lor mi-au vorbit adesea și despre dificultățile cu care se con-

fruntau în relația cu el. M-am întrebat și eu o dată cu ele: de ce, în această relație uneori dură, făcută din dragoste și din pudoare, unora le trebuie o viață întregă ca să comunice cu adevărat, să se apropie și să-și spună că se iubesc? Se întâmplă asta fiindcă relația cu tatăl cimentează existența fiicelor și fiindcă cimentul este un material care are nevoie de timp pentru a se întări și pentru a permite realizarea unui edificiu reușit? Așadar, cu timpul, fetele devin femei și păstrează multă vreme, dincolo de aparențe, admirația pe care o aveau, fetițe fiind, pentru tatăl lor. La rândul lor, cu timpul, tații sfârșesc prin a accepta faptul incontestabil că fiicele lor au devenit femei și că ei continuă să le iubească, chiar dacă într-un mod diferit. Adevărata întâlnire dintre aceste două ființe necesită uneori ani de zile pentru a permite un recul suficient și o comunicare fără culpabilizare, fără agresivitate, ca între doi adulți care se iubesc profund. Timpul, numai timpul rezolvă mereu totul...

Nu trebuie să tragem de aici concluziile care se impun înainte de a fi prea târziu? Nu putem să favorizăm astăzi acest dialog, mai dificil decât ar părea, între fiice și tați? Tații trebuie să admită că fetele lor au intuiții și așteptări, chiar dacă ele nu și le exprimă în mod direct; fetele trebuie să știe că tatăl lor simte adesea tandrețe, iubire și stimă pentru ele, chiar dacă el nu este un campion în exprimarea sentimentelor. Fiecare are de făcut un pas către celălalt.

În centrul relației dintre fete și tatăl lor se află o puternică nevoie de pudoare care protejează cel mai adesea de marile momente pasionale; neputând fi înlăturat cu totul, acest obstacol trebuie cel puțin ocolit. Această carte reunește confesiunile unor fiice în legătură cu tații

lor, confesiuni făcute unui bărbat, dar și unui terapeut, deci cuiva cu un rol special. Indiferent dacă relația cu tatăl lor a fost sau nu fericită, toate m-au asigurat, mai devreme sau mai târziu, de importanța capitală pe care acest bărbat a avut-o în viața lor. Evident, am luat în considerare și ceea ce mi-au spus tații sau ceea ce mi-au povestit mamele. Am încercat să înțeleg ceea ce mi s-a spus în mod clar și direct, dar am căutat să descopăr și sensul ascuns al altor cuvinte. Am vrut să vă transmit ceea ce am aflat, în speranța că fiicele de azi și de mâine nu se vor mai simți singure în fața întrebărilor pe care și le pun despre tatăl lor și că viața lor va fi mai ușoară, dar și în ideea că tații vor afla astfel mai multe despre ceea ce fiicele lor așteaptă de la ei și le vor înțelege mai bine. La urma urmei, în aceste pagini, încercăm să răspundem la întrebarea fundamentală pe care și-o pun fiicele: „Cine este tatăl meu?” și la aceea, la fel de tulburătoare și esențială, pe care și-o pun, în oglindă, tații: „Cine este, așadar, fiica mea?”

|

Cine ești tu, tată?

Cine ești tu, fata mea?

O fată care vorbește despre tatăl ei propune foarte repede o imagine care îl țintuiește într-una dintre posturile lui. Această imagine lasă să se vadă aspectul pe care ea vrea să insiste cel mai mult, cel care a preocupat-o îndeaproape. Panorama pe care o prezint aici regroupează „fotografiile” pe care le-am auzit evocate adesea. Ea nu este chiar completă, nu reflectă întregul evantai de posibilități, dar evidențiază reprezentările cele mai frecvente, cele mai determinante. Evident, dincolo de aceste imagini, legăturile dintre o fată și tatăl ei sunt bogate și mult mai complexe decât o simplă etichetă. Acestea fiind spuse, un clișeu rămâne un reper; el este punctul de plecare pentru înțelegerea mizelor unei relații speciale, cu totul deosebite. O fată se poate agăța de imaginea generală pe care o are despre tatăl ei — „Erai atât de autoritar!” —, dar, odată clișeul descoperit, merită să fie înțelese motivele care au făcut-o să se focalizeze pe această imagine.

Ce povestesc femeile despre tatăl lor

Fetelor le este adesea frică de tatăl lor și această teamă persistă multă vreme. Totuși, ele își iubesc tatăl. Este unul dintre paradoxurile cele mai notabile ale relației dintre fiice și tați. Poți să te sature să iubești, dar nicio dată nu te sature să fii iubit: frica pe care fetele o încearcă față de tatăl lor vine din teama de a nu mai fi iubite? Sau este legată de poziția de autoritate simbolică pe care o întruchipează tatăl lor? Începând cu vârsta de 6–7 ani, fetele meditează la ceea ce reprezintă tatăl pentru ele și, în mod incontestabil, emit aprecieri despre genitorul lor. Până unde poate merge așadar această iubire? La ce deziluzie poate ea ajunge? Să vedem toate acestea, raportându-ne la câteva cazuri.

*„A fost mereu lângă mine“:
tatăl ideal*

Valérie, o prietenă cu care discutam despre proiectul acestei cărți, mi-a spus la un moment dat: „Sper că n-o să vorbești numai despre probleme... Știi, eu m-am înțeles mult mai bine cu tatăl meu decât cu mama... El mi-a dat mereu sentimentul că este lângă mine...“ Există mulți „tați buni“ sau, pentru a parafraza formula pediatrului și psihanalistului Winnicott, tați „suficient de buni“*. Este un dar înnăscut, un model fericit care să le fi fost

* Donald Woods Winnicott (1986–1971) — medic, pediatru și psihanalist britanic, considerat părintele fondator al psihanalizei copilului în Marea Britanie. În lucrările lui, atribuie o importanță deosebită mamei și relației copilului cu mama, introducând conceptul de „mamă suficient de bună“ („good-enough mother“). (N. t.)

transmis de propriul lor tată? Sau, dimpotrivă, e vorba de o „reparație“ față de un tată pe care nu-l vor fi iubit și pe care, mai ales, n-ar vrea să-l imite? Sau de o filiație în legătură cu o mamă atât de iubită încât i-au căutat imaginea în fiica lor? Fiecare caz este singular, dar regăsim aproape mereu, la aceste fiice, la aceste femei, ideea că tatăl lor era cel mai bun, că va fi mereu lângă ele: ceilalți bărbați din viața lor pot fi la înălțime? Aceasta este adevărata întrebare care se pune atunci când tatăl este considerat perfect și incapabil să facă ceva rău...

E cazul lui Diane, studentă la limbi străine, care a rupt de curând relația cu prietenul ei. E tristă și simte nevoia de mângâiere. Ea vorbește despre asta cu cea mai bună prietenă a ei și cu fratele său, care îi este confident, dar care trăiește acum în Anglia. Relația cu mama ei este o relație mamă-fiică tipică, bazată pe complicitate și rivalitate. Conflictele sunt frecvente. Diane se simte singură și această solitudine o apasă. Trece printr-un moment dificil. O întreb: „Și tatăl tău?“ Pentru întâia oară, în această primă ședință, un zâmbet îi luminează fața. Îmi răspunde: „Eu și tata nu ne vorbim prea mult, dar știu că el mă iubește; m-a iubit întotdeauna mult. Cred chiar că sunt preferata lui. Știu că mă pot baza pe el“. Sentimentul că un tată va ști mereu „să răspundă prezent“ este o constantă la toate fetele care au o imagine bună, dacă nu una foarte bună, despre tatăl lor. În mod evident, această bază de securitate — pe care psihologii care studiază atașamentul au atribuit-o mamei — revine, în cazul lor, tatălui.

Cât despre Laurence, ea își face griji în legătură cu serviciul. Se simte maltrată de directoarea ei; s-a ajuns la limita hărțuirii morale. Ea îmi spune că nu este obiș-

nuită să trăiască asemenea conflicte. Părinții ei sunt foarte diferiți, dar au fost, și unul, și celălalt, foarte precauți cu copiii lor. Mai ales cu ea. Părinții ei erau ușor anxioși — mai ales mama, adaugă ea; ei se certau uneori, dar evitau mereu ca problemele lor personale să aibă repercusiuni asupra copiilor. Laurence a păstrat amintirea unui tată care, atunci când ea era mică, venea în fiecare seară să se așeze pe patul ei ca să-i povestească o „întâmplare“ și să-i spună noapte bună. Își mai amintește că tatăl ei o ajuta, atunci când putea, să-și repete lecțiile; o făcea fără să se enerveze și fără să-i ceară să fie o elevă perfectă; se arăta interesat de viața ei școlară, de notele pe care le lua; participa la ședințele cu părinții. Devenită adolescentă, Laurence a simțit nevoia să se distanțeze de tatăl ei, ceea ce el a suportat, spune ea zâmbind, destul de bine. El nu s-a amestecat niciodată în flirturile ei, n-a făcut nici o apreciere la adresa iubiților ei. Totuși, era acolo, foarte prezent. *Via* mama ei, evident, care îl ținea la curent cu confidențele... În ziua bacalaureatului, Laurence își amintește că tatăl ei a însoțit-o dimineața, fără să-i pună nici o întrebare, fără s-o streseze; i-a cumpărat doar un corn cu ciocolată, mic-dejunul ei preferat...

I-au rămas în memoria afectivă o serie de mici detalii, aparent fără importanță. Laurence crede că întotdeauna i-a fost ușor să vorbească cu tatăl ei. Această amintire este prețioasă în momentul în care ea trebuie să înfrunte dificultăți profesionale. Are în minte imaginea unui tată care i-a dat mereu sfaturi bune, care a căutat să-i ofere afecțiune. Ea nu-l vede ca pe un tătic mămos, care ar fi iubit-o prea mult. Nici ca pe un tată egoist sau indiferent.

Acest bărbat, orfan de tată din copilărie, a fost crescut împreună cu sora lui de către mamă și de bunicii din partea tatălui. Laurence crede că, deși nu vorbește niciodată despre asta, tatăl ei n-a avut o copilărie fericită. Țasta să fie motivul pentru care s-a arătat mereu atât de atent cu copiii lui? A moștenit de la mama lui un caracter optimist? Sau are, pur și simplu, talentul de a fi un tată bun? Laurence nu știe răspunsul, dar este convinsă că va putea mereu să conteze pe afecțiunea lui atât timp cât va trăi și, fără îndoială, chiar și după aceea...

Povestea lui Émilie este aparent la antipozii celei a lui Laurence. Aceasta se consideră prea capricioasă, i se pare că are mereu nevoie de siguranță. După ce a făcut studii de decorațiuni, ea a lucrat în mai multe ateliere, dar nici unul nu i-a convenit. Émilie și-a dat repede seama că are nevoie de un șef care să o facă să se simtă liniștită. A găsit unul și, de atunci, se simte mult mai puțin anxioasă. În viața privată, s-a îndrăgostit de un bărbat cu cincisprezece ani mai în vârstă decât ea; îl admiră, iar el îi dă o senzație de siguranță pe care n-a mai simțit-o lângă nici un băiat de vârsta ei. De unde vine această nevoie de a se simți protejată? Cu siguranță de departe, spune ea. Își amintește că, încă din copilărie, era foarte anxioasă; simțea nevoia să facă lucruri bune și să ia note mari. Își amintește, de asemenea, că, atunci când un profesor i se părea mai sever sau nu îi înțelegea felul de a fi, ea era descumpănită și începea să ia note proaste. Talentată la desen, Émilie se refugia, în momentele de angoasă și îndoială, în camera ei, pentru a visa și a desena. Astfel că, în mod firesc, ea s-a îndreptat către studiile de artă plastică.

Émilie a crezut mult timp că a moștenit această anxietate de la mama ei. Ea îl considera pe tatăl ei un om foar-